

Sygn. akt II UK 292/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 13 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Halina Kiriło

w sprawie z wniosku Z.S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

o emeryturę pomostową,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2012 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 17 maja 2011 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we W. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 maja 2011 r., [...], Sąd Apelacyjny, oddalił apelację wnioskodawcy Z.S. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w Ś. z dnia 27 stycznia 2011 r., którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału z dnia 14 października 2010 r., odmawiającej przyznania prawa do emerytury pomostowej wobec nie spełnienia wszystkich przesłanek określonych w art. 9 i 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

W stanie faktycznym sprawy, wnioskodawca (ur. [...] 1952 r.), zatrudniony w przedsiębiorstwie Polskie Koleje Państwowe od dnia 31 lipca 1970 r. do dnia 26 marca 2003 r. na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy, ostatnio jako starszy maszynista pojazdów trakcyjnych (od dnia 1 sierpnia 1989 r. do dnia 26 marca 2003 r.), złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. wniosek o przyznanie emerytury pomostowej, wykazując – w toku postępowania przed organem rentowym - okresy składkowe i nieskładkowe ponad 33 lata, w tym 15 lat pracy w szczególnym charakterze jako maszynista pojazdów trakcyjnych. W dniu 3 sierpnia 2010 r. dołączył do wniosku zaświadczenie lekarskie z tej samej daty stwierdzające, że jest niezdolny do pracy jako maszynista pojazdów trakcyjnych.

Według informacji pracodawcy (z dnia 5 października 2010 r.), w aktach osobowych wnioskodawcy przekazanych przez zlikwidowaną jednostkę PKP, brak zaświadczenia lekarza medycyny pracy stwierdzającego, niezdolność wnioskodawcy do wykonywania pracy jako maszynista pojazdu trakcyjnego. Decyzją organu rentowego z dnia 14 października 2010 r., odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej ponieważ nie przedłożył on zaświadczenia lekarza medycyny pracy, wystawionego w trakcie trwania zatrudnienia, stwierdzającego niezdolność do wykonywania pracy w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych, wskazując jednocześnie, że spełnił on pozostałe warunki dla przyznania dochodzonego świadczenia. Po dniu 31 grudnia 2008 r. wnioskodawca nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze.

Wyrokiem z dnia 27 stycznia 2011 r., Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ś. oddalił odwołanie wnioskodawcy, stwierdzając że dla osób, które po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywały prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o

emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej, warunkuje - określone art. 9 pkt 3 orzeczenie o niezdolności do wykonywania pracy w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych, przy czym orzeczenie to powinno być wydane przed zaprzestaniem wykonywania pracy w tym charakterze. W ocenie Sądu orzeczenia o niezdolności do wykonywania pracy w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych, wydane na dzień złożenia wniosku o emeryturę pomostową, ale po ustaniu pracy w tym charakterze, powodują że warunek określony w pkt 3 art. 9 nie został spełniony. Wnioskodawca od dnia 6 marca 2003 r. do chwili obecnej jest uprawniony do renty, początkowo kolejowej renty z tytułu niezdolności do pracy, a od dnia 1 czerwca 2005 r. do kolejowej renty z tytułu wypadku przy pracy. Wydane w celach rentowych orzeczenia lekarskie nie stanowią podstawy prawnej do uznania, iż dla potrzeb przyznania prawa do emerytury pomostowej lekarz medycyny pracy orzekł o niezdolności do pracy w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych.

Apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 17 maja 2011 r., podzielając ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji jak i ich ocenę. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zaświadczenie lekarza medycyny pracy z dnia 3 sierpnia 2010 r., wydane po ponad 7 latach od ustania zatrudnienia, nie czyni zadość wymogom określonym w art. 9 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku, zaskarżając go w całości, pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego – art. 9 ustawy o emeryturach pomostowych – polegające na przyjęciu, że orzeczenie o niezdolności do wykonywania prac jako maszynista pojazdów trakcyjnych winno być wystawione w trakcie trwania zatrudnienia, a orzeczenie lekarza orzecznika ZUS ustalające na potrzeby rentowe niezdolność wnioskodawcy do pracy nie jest tożsame z orzeczeniem lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania pracy jako maszynista pojazdów trakcyjnych, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (tak jak w rozpoznawanej sprawie) lub gdy zarzut taki okaże się niezasadny.

Wstępnie warto przypomnieć, za wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r., II UK 164/11 – niepublikowany, że emerytury pomostowe zapowiedziane w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych, która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2009 r. i dotyczą ubezpieczonych zatrudnionych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze (urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r.). Zastąpiły one emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze (por. szerzej uwagi zawarte w Prawo do emerytury – komentarz do ustaw z orzecnictwem – I. Jędrasik – Jankowska, K. Jankowska - LexisNexis Warszawa 2011, s. 34 i nast.).

Stosownie do definicji zawartej w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do ustawy. Z kolei pod pojęciem prac o szczególnym charakterze ustawodawca rozumie, zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy, prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób,

zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

Zgodnie z art. 4 tej ustawy, prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. urodził się po 31 grudnia 1948 r.;
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
5. przed 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
6. po 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych;
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Ustawa o emeryturach pomostowych przewidziała także odrębne warunki przejścia na emeryturę pomostową dla pracowników wykonujących kilka rodzajów prac (art. 5-11 i art. 13), a także dopuściła odstępstwa od przesłanki wymienionej w jej art. 4 pkt 6.

Zgodnie z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, jeżeli spełniła warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12, a w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu

art. 3 ust. 1 i 3. Przedstawione zasady dotyczą również wnioskodawcy, który przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych przepracował ponad 15 lat na stanowisku maszynisty pojazdów trakcyjnych, tj. na stanowisku wymienionym w pkt 5 załącznika nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. W jego sytuacji, biorąc pod uwagę charakter wykonywanej przez niego pracy, nabycie prawa do emerytury pomostowej uzależnione jest od spełnienia przesłanek wynikających z art. 9 ustawy, zgodnie z którym pracownik nabywa prawo do emerytury pomostowej, jeżeli osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat, ma okres pracy jako maszynista pojazdów trakcyjnych wymienionej w pkt 5 załącznika nr 2 do ustawy, wynoszący co najmniej 15 lat, a lekarz medycyny pracy wydał orzeczenie o niezdolności do wykonywania prac w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych. W ocenianej sprawie sporne było jedynie spełnienie przez wnioskodawcę warunku odnoszącego się do orzeczenia o niezdolności do wykonywania prac jako maszynista pojazdów trakcyjnych, a konkretnie, czy taka niezdolność powinna być stwierdzona jeszcze w trakcie zatrudnienia w szczególnym charakterze, czy też może być orzeczona z datą późniejszą. W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że dokonując wykładni przepisu prawa w pierwszym rzędzie należy brać pod uwagę językowe znaczenie tekstu prawnego i jeżeli nie budzi ono wątpliwości, wówczas - zgodnie z zasadą *clara non sunt interpretanda* - nie ma potrzeby sięgania po inne, pozajęzykowe metody wykładni. Podobnie nie jest też kwestionowane w orzecznictwie, że przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Nie powinno się więc stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwężającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2012 r., I UK 276/11 – niepublikowany i orzecznictwo w nim powoływane).

W ocenie Sądu Najwyższego, Sądy orzekające w sprawie, dokonując wykładni art. 9 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych nie trafnie uznały, że orzeczenie o niezdolności do wykonywania pracy w charakterze maszynisty

pojazdów trakcyjnych, wydane na dzień złożenia wniosku o emeryturę pomostową już po ustaniu zatrudnienia w tym charakterze, nie spełnia warunku określonego w pkt 3 art. 9 ustawy o emeryturach pomostowych. Wykładnia tego przepisu prowadzi do wniosku, że nie zastrzega on warunku wydania orzeczenia o niezdolności do pracy w trakcie zatrudnienia na stanowisku maszynisty pojazdów trakcyjnych, tym samym nie ma żadnych podstaw prawnych do stwierdzenia, że uprawnienie do emerytury pomostowej uzależnione jest od takiej przesłanki. Biorąc pod uwagę charakter pracy maszynisty pojazdów trakcyjnych nieistotne jest, kiedy niezdolność do pracy w takim charakterze zostanie stwierdzona, byle stosownym orzeczeniem lekarza medycyny pracy ubiegający się o świadczenie legitymował się w dniu składania wniosku o emeryturę pomostową. Skoro wnioskodawca w dniu 3 sierpnia 2010 r. złożył do ZUS zaświadczenie lekarskie z tej samej daty, w którym stwierdzono, że jest on niezdolny do pracy na wyżej wymienionym stanowisku, uzupełniając tym samym wniosek o emeryturę złożony w dniu 18 maja 2010 r. i spełniając wszystkie pozostałe warunki uprawniające do emerytury pomostowej, to wykazał uprawnienia do przyznania dochodzonego świadczenia, a odmienne stanowisko Sądu Apelacyjnego, narusza wykazane w podstawach skargi kasacyjnej przepisy prawa materialnego. W wyroku z dnia 17 maja 2012 r., I UK 375/11 - niepublikowany, Sąd Najwyższy trafnie przyjął, że pracownik, który po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych podjął i wykonywał zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnym charakterze, nabywa prawo do emerytury pomostowej bez względu na datę wystawienia przez lekarza medycyny pracy orzeczenia o niezdolności do wykonywania prac w szczególnych warunkach.

Tym się kierując, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

/tp/